

חלק פרק אחד עשר סנהדרין צא.

חולעת * שיזאל מן היס אחד לשבעים שנה ולזבעין בדמו חללת¹. ולכתלה אינו נראה בכל הדין חלון אחד: ולמחר. שהגשמים יורדין מממלא כולו חלונות. ונראה למורי שביי חלון² (ראשון) משרעין כולו. אלמלא יש צידו לחיות לפי שעה: גביה בן פסיסא.

כך שמו והיתה לו עקמומיות בגבו כדמוכח לקמן: ווי לכוני חיביא. אזי לכס לרשעים: דהיי מסיס. אופן שהן מיין רואין אנו שמתיין והיאך יעלה על דעמנו שהממים חוזרין ומייס: דלא הוו. אופן שלא היו מעולם נוצרין ונולדין ומיין אופן שהיו כבר לא כ"ש שחוזרין ומייס: אי"ל מינא: חיביא קריס לי וכו'. זא לקמטרי: דימוסנאי. עוררין זעלי חמס שהיו רוצין ליתול חלק זיהודה וצירושלים: שזאו בני אפריקא לדון וכו'. ובגמלת תענית חשיד להו כל אופן ימיס שנעשה זבון נסים לישראל וקבעוס יו"ט ולהכי קאמר הכא בעשרים וארבעה בניסין לומר דיוס עוב הוא ואסור בהספד משום נס זה: ארץ כנען לגבולותיה. דלהך ארעא קרי ארץ כנען ואחס ירשחס שלא כדין דשלנו הוא דכנען אצינו היה: אגטין. כחציס שלא יטול אחד בחלק חבירו כמו שנעשה אברהם לישמעאל שלא ליתול זמה שנתן ליצחק כלום יש לזה על זה כלום: סס טומאה. כשוף ומעשה שדיס: זכורות

אמרה ליה זכריה שבקיה ואנא מהדרנא ליה שני יוצרים יש בעירנו אחד יוצר מן המים ואחד יוצר מן המים א"ל זה שיוצר מן המים א"ל מן המים צד מן המים לא כל שכן דבי ר' ישמעאל תנא ק"ו מכלי זכוכית מה כלי זכוכית שעמולן ברוב בשר ודם נשברו יש להן תקנה בשר ודם שברוחו של הקב"ה על אחת כמה וכמה א"ל ההוא מינא לר' אמי אמריתו דשכבי חיי והא הו עפרא ועפרא מי קא חיי א"ל אמשול לך משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שאמר לעבדיו לכו ובנו לי פלטרין גדולים במקום שאין מים ועפר הלכו ובנו אותו לימים נפלו אמר להם חזרו ובנו אותו במקום שיש עפר ומים אמרו לו אין אנו יכולין כעס עליהם ואמר להן במקום שאין מים ועפר בניתם⁶ עכשיו שיש מים ועפר על אחת כמה וכמה ואם אי אתה מאמין צא לבקעה וראה עכבר שהיום חציו בשר וחציו אדמה למחר השריץ ונעשה כלו בשר שמא תאמר לומן מרובה עלה לחר

אמרה ליה זכריה. דקיסר לרנן גמליאל שקיה: שני יוצרים וכו'. משל הוא. אלו היו שני יוצרים בעירנו אחד יוצר כלים מן המים וכו': אמרה לו. א"כ הקב"ה אס מן המים הוא מצייר דמטפה סרוכה שהיא כמים הוא מוליד: מן העפר לא כל שכן. שצידו: דבי רבי ישמעאל פנא קל וחומר מכלי זכוכית. וזו היא תשובה שהשיבה לאביה: מה לנו זכוכית עומת זכוכית זכוכית של אדם. שכהוא עושה אותו יש לו שפופרת ונופה למוכה וכן נשמע מפי האומנין: יש להם סקנה. להטיקין ולחזור ולעשות מהן כלי. והא דלמרינן זכוכית (דף טו). ונאמין לאבדס ככלי זכוכית לא שאין להם תקנה אלא שנספדין לשעתן ואין מתקיימין: עכשיו שיש מים. והכי נמי הקב"ה יוצר את האדם מטפה קטנה שאין בה ממש וכו"ש שיכול לברוא מן העפר. אי נמי כל העולם כולו יצר מתוהו: ואם אי אסה מאמין. שהקב"ה יוצר מן העפר: עכבר. שקורין אסקור"ל יש בנימין שאין נבראין על ידי תולדה: היום. מתחיל לברא וללכת מן העפר ולמחר מהלך כהוא נברא כדלמרי"י בשמיטת מולין זכוכית והרעוב (דף קטז). ושמה סאמר לומן מרובה. שאותו שרץ אינו נברא לאלתר אלא לומן מרובה שזוע או שזועיים ותהא סכור שאין הקב"ה מחיה הממים לפי שעה: לך עלה להי וכו'. חלון.

וראה שהיום³ אין בו אלא חלון אחד למחר ירדו גשמים ונתמלא כולו חלונות א"ל ההוא מינא לגביהא בן פסיסא ווי לכוני חיביא דאמריתון מייתי חייין דחייין מייתי דמייתי חייין א"ל ווי לכוני חיביא דאמריתון מייתי לא חייין דלא הוו חיי דהוי חיי לא כ"ש א"ל חייביא קרית לי אי קאימנא בעימנא כך וארבעה בניסין איתנמילו דימוסנאי מיהודה ומירושלים כשבאו בני אפריקא לדון עם ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון אמרו לו ארץ כנען שלנו היא דכתיב: ארץ כנען לגבולותיה וכנען אבוהון דהנהו אינשי הוה אמר להו גביהא בן פסיסא לחכמים תנו לי רשות ואלך ואדון עמהן לפני אלכסנדרוס מוקדון אם ינצחוני אמרו הדיוס שבנו נצחתם ואם אני אנצח אותם אמרו להם תורת משה נצחתכם נתנו לו רשות והלך ודן עמהם אמר להם מהיכן אתם מביאים ראיה אמרו לו מן התורה אמר להן אף אני לא אביא לכם ראיה אלא מן התורה שנאמר² ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו⁷ עבד שקנה נכסים עבד למי ונכסים למי ולא עוד אלא שהרי כמה שנים שלא עבדתונו אמר להם אלכסנדרוס מלכא החזירו לו תשובה אמרו לו תנו לנו זמן שלשה ימים נתן להם זמן בדקו ולא מצאו תשובה מיד ברחו והניחו שדותיהן כשהן זרועות וכרמיהן כשהן נטועות ואותה שנה שביעית היתה שוב⁸ פעם אחת באו בני מצרים לדון עם ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון אמרו לו הרי הוא אומר⁹ וזה נתן את חן העם בעיני מצרים וישאילום תנו לנו כסף וזהב שנמלתם ממנו אמר גביהא בן פסיסא לחכמים תנו לי רשות ואלך ואדון עמהן לפני אלכסנדרוס אם ינצחוני אמרו להם הדיוס שבנו נצחתם ואם אני אנצח אותם אמרו להם תורת משה רבינו נצחתכם נתנו לו רשות והלך ודן עמהן אמר להן מהיכן אתם מביאים ראיה אמרו לו מן התורה אמר להן אף אני לא אביא לכם ראיה אלא מן התורה שנאמר⁴ ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה תנו לנו שכר עבודה של ששים ריבוא ששיעבדתם במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה אמר להן אלכסנדרוס מוקדון החזירו לו תשובה אמרו לו תנו לנו זמן שלשה ימים נתן להם זמן בדקו ולא מצאו תשובה מיד הניחו שדותיהן כשהן זרועות וכרמיהן כשהן נטועות וברחו ואותה שנה שביעית היתה ושוב פעם אחת באו בני ישמעאל ובני קמורה לדון עם ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון אמרו לו ארץ כנען שלנו ושלכם דכתיב⁵ ואלה תולדות ישמעאל בן אברהם וכתבי⁶ אלה תולדות יצחק בן אברהם אמר להן גביהא בן פסיסא לחכמים תנו לי רשות ואלך ואדון עמהם לפני אלכסנדרוס מוקדון אם ינצחוני אמרו להם תורת משה רבינו נצחתכם נתנו לו רשות והלך ודן עמהן אמר להן מהיכן אתם מביאים ראיה אמרו לו מן התורה אמר להן אף אני לא אביא ראיה אלא מן התורה שנאמר⁷ ויהן אברהם את כל אשר לו ליצחק ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות⁸ אב שנתן אגמין לבניו בחייו ושיגור זה מעל זה כלום יש לזה על זה כלום מאי מתנות אמר ר' ירמיה בר אבא מלמד שמסר להם שם טומאה אמר ליה אנטונינוס לרבי גוף ונשמה יכולין לפטור עצמן מן הדין כיצד גוף אומר נשמה חטאת שמיום שפירשה ממני הריני מוטל כאבן דומם בקבר ונשמה אומרת גוף חטא שמיום שפירשתי ממנו הריני פורחת באויר כצפור אמר ליה אמשול לך משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שהיה לו פרדס נאה והיה בו

(א) הפסוקי בשו"ס עכשיו כתב שם חסדן ב"ר וזכור יצחק. ס גי הערוך ערך חלון ג' אין שם חלון פ"י חלון. א נתינת עמית פ"ג. ג. נלקמן קה. מגילה טו. ט. וגי הערוך ערך ג' טא שכתב לגמין וכו' פ"י שער נושא ודע ע"ד דילקוט יומא טז שכתב לקטין. ו (מנחות מד.) (ו) זכריה שבעי למלא.

תורה אור השלם

1. צו בני ישראל ואמרת אליהם פי אתם באים אל הארץ כנען ואת הארץ אשר תפל לבם בנחלה ארץ כנען לגבולותיה: במדבר לד ב ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו: בראשית ט כה וק' נתן את חן העם בעיני מצרים וישאלום ויצילו את מצרים: שמות יב לו ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה: שמות יב מ ואלה תולדות ישמעאל בן אברהם אשר ילידה ותר הפוריות שפחת שרה לאברהם: בראשית כה יב
2. ואלה תולדות יצחק בן אברהם אשר ילידה ותר הפוריות שפחת שרה לאברהם: בראשית כה יב
3. ויהן אברהם את כל אשר לו ליצחק: בראשית כה יב
4. ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה: שמות יב מ
5. ואלה תולדות יצחק בן אברהם אשר ילידה ותר הפוריות שפחת שרה לאברהם: בראשית כה יב
6. ואלה תולדות יצחק בן אברהם אשר ילידה ותר הפוריות שפחת שרה לאברהם: בראשית כה יב
7. ויהן אברהם את כל אשר לו ליצחק: בראשית כה יב
8. ויהן אברהם את כל אשר לו ליצחק: בראשית כה יב
9. ויהן אברהם את כל אשר לו ליצחק: בראשית כה יב

וראה שהיום³ אין בו אלא חלון אחד למחר ירדו גשמים ונתמלא כולו חלונות א"ל ההוא מינא לגביהא בן פסיסא ווי לכוני חיביא דאמריתון מייתי חייין דחייין מייתי דמייתי חייין א"ל ווי לכוני חיביא דאמריתון מייתי לא חייין דלא הוו חיי דהוי חיי לא כ"ש א"ל חייביא קרית לי אי קאימנא בעימנא כך וארבעה בניסין איתנמילו דימוסנאי מיהודה ומירושלים כשבאו בני אפריקא לדון עם ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון אמרו לו ארץ כנען שלנו היא דכתיב: ארץ כנען לגבולותיה וכנען אבוהון דהנהו אינשי הוה אמר להו גביהא בן פסיסא לחכמים תנו לי רשות ואלך ואדון עמהן לפני אלכסנדרוס מוקדון אם ינצחוני אמרו הדיוס שבנו נצחתם ואם אני אנצח אותם אמרו להם תורת משה נצחתכם נתנו לו רשות והלך ודן עמהם אמר להם מהיכן אתם מביאים ראיה אמרו לו מן התורה אמר להן אף אני לא אביא לכם ראיה אלא מן התורה שנאמר² ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו⁷ עבד שקנה נכסים עבד למי ונכסים למי ולא עוד אלא שהרי כמה שנים שלא עבדתונו אמר להם אלכסנדרוס מלכא החזירו לו תשובה אמרו לו תנו לנו זמן שלשה ימים נתן להם זמן בדקו ולא מצאו תשובה מיד ברחו והניחו שדותיהן כשהן זרועות וכרמיהן כשהן נטועות ואותה שנה שביעית היתה שוב⁸ פעם אחת באו בני מצרים לדון עם ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון אמרו לו הרי הוא אומר⁹ וזה נתן את חן העם בעיני מצרים וישאילום תנו לנו כסף וזהב שנמלתם ממנו אמר גביהא בן פסיסא לחכמים תנו לי רשות ואלך ואדון עמהן לפני אלכסנדרוס אם ינצחוני אמרו להם הדיוס שבנו נצחתם ואם אני אנצח אותם אמרו להם תורת משה רבינו נצחתכם נתנו לו רשות והלך ודן עמהן אמר להן מהיכן אתם מביאים ראיה אמרו לו מן התורה אמר להן אף אני לא אביא לכם ראיה אלא מן התורה שנאמר⁴ ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה תנו לנו שכר עבודה של ששים ריבוא ששיעבדתם במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה אמר להן אלכסנדרוס מוקדון החזירו לו תשובה אמרו לו תנו לנו זמן שלשה ימים נתן להם זמן בדקו ולא מצאו תשובה מיד הניחו שדותיהן כשהן זרועות וכרמיהן כשהן נטועות וברחו ואותה שנה שביעית היתה ושוב פעם אחת באו בני ישמעאל ובני קמורה לדון עם ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון אמרו לו ארץ כנען שלנו ושלכם דכתיב⁵ ואלה תולדות ישמעאל בן אברהם וכתבי⁶ אלה תולדות יצחק בן אברהם אמר להן גביהא בן פסיסא לחכמים תנו לי רשות ואלך ואדון עמהם לפני אלכסנדרוס מוקדון אם ינצחוני אמרו להם תורת משה רבינו נצחתכם נתנו לו רשות והלך ודן עמהן אמר להן מהיכן אתם מביאים ראיה אמרו לו מן התורה אמר להן אף אני לא אביא ראיה אלא מן התורה שנאמר⁷ ויהן אברהם את כל אשר לו ליצחק ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות⁸ אב שנתן אגמין לבניו בחייו ושיגור זה מעל זה כלום יש לזה על זה כלום מאי מתנות אמר ר' ירמיה בר אבא מלמד שמסר להם שם טומאה אמר ליה אנטונינוס לרבי גוף ונשמה יכולין לפטור עצמן מן הדין כיצד גוף אומר נשמה חטאת שמיום שפירשה ממני הריני מוטל כאבן דומם בקבר ונשמה אומרת גוף חטא שמיום שפירשתי ממנו הריני פורחת באויר כצפור אמר ליה אמשול לך משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שהיה לו פרדס נאה והיה בו

גליון הש"ס

רש"י ד"ה חלון וכו'. שיזאל מן היס. מיין בלשון כשי' מנחות דף מה ע"ה ד"ה ועולה:

הנהגות הגר"א

[א] גמ' פעם אחת ממק:

לעזי רש"י

אסקור"ל [אישקור"ל]. טא.